

SUAUGUSIŲJŲ POŽIŪRIS Į FIZINES BAUSMES KAIP Į PEDAGOGINĘ ELGESIO KOREKCIJOS PRIEMONĘ

Daiva Majauskienė, Jolanta Paulauskienė
Lietuvos kūno kultūros akademija, Kaunas, Lietuva

Daiva Majauskienė. Edukologijos magistrė. Lietuvos kūno kultūros akademijos Kinantropologijos ir sporto raidos katedros asistentė. Mokslinių tyrimų kryptis — XX amžiaus Lietuvos kūno kultūros ir sporto istorijos chronologijos metodologinės problemos.

SANTRAUKA

Suaugusieji turi daug vaiko negatyvaus elgesio korekcijos priemonių. Jie gali vaikui kantriai paaiškinti, kodėl jo veiksmai yra netinkami ir kokio elgesio tikisi iš savo vaiko arba be komentarų taikyti įvairias bausmes. Aptarsime tik fizines bausmes, nes nėra vieningos mokslininkų nuomonės apie tokių priemonių pasekmes vaiko asmenybės raidai, o suaugusieji jas ypač dažnai taiko vaiko elgesio korekcijai.

Tyrimo tikslas — suaugusiųjų požiūrio į fizines bausmes, kaip į pedagoginę elgesio korekcijos priemonę, tyrimas.

Ištirta 100 respondentų imtis (50 vyrų ir 50 moterų), sudaryta patogiuoju būdu. Tyrimui atlikti sudarėme anketą, remdamiesi viešosios nuomonės ir rinkos tyrimo centro „VILMORUS“ gyventojų apklausos metodika, vaikų patiriamam smurtui tirti (1999). Tyrimo medžiaga analizuota taikant matematinės statistikos metodus. Gautų rezultatų skirtumo patikimumas buvo apskaičiuojamas pagal chi kvadrato (χ^2) kriterijų, kuris naudojamas hipotezėms apie kintamojo skirstinį populiacijoje tikrinti. Pasirinktas patikimumo lygmuo $\alpha = 0,05$. Rezultatų skirtumas laikytas reikšmingu, kai $p < 0,05$.

Išsiaiškinta, kad fizines bausmes naudoja daugumas tėvų (atitinkamai 52% vyrų ir 78% moterų) ($p < 0,05$). Moterys reikšmingai dažniau nei vyrai yra patys patyrę fizinę bausmę vaikystėje. Pastaruoju metu pastebima tendencija, kad fizinė bausmė vaikams, kaip elgesio korekcijos priemonė, pasirenkama rečiau. Respondentus tėvai vaikystėje dažniausiai bausdavo už neklusnumą atsisakbinėjimą, dingimą iš namų, melą. Pagrindinės priežastys, dėl kurių respondentai baudžia savo vaikus, — atsisakbinėjimas, neklusnumas, melas, blogi pažymiai, prasta tėvų nuotaika. Beveik pusė respondentų (58% vyrų ir 48% moterų) mano, kad fizinės bausmės padeda tapti geresniu žmogumi. Nuomonei, kad fizinės bausmės yra būtina auklėjimo priemonė, prieštarauja 52% vyrų ir 22% moterų. Tačiau tik trečdalis respondentų (30% vyrų ir 28% moterų) mano, kad fizinės bausmes reikia uždrausti įstatymu.

Raktažodžiai: elgesio korekcija, fizinė bausmė, fizinių bausmių taikymo priežastys, fizinių bausmių pasekmės.

IVADAS

Kai kuriose šalyse vienareikšmiškai pasisakoma prieš fizinių bausmių taikymą vaikams. Lietuvoje 1992 m. pasirašyta ir 1995 m. ratifikuota Jungtinių tautų 1989 m. Vaikų teisių konvencija. Tai reiškia, kad Lietuvos Respublika juridiskai įsipareigojo saugoti vaikus nuo smurto. Tačiau tinkamai apsaugoti vaiko teises labai sudėtinga, nes Vaiko teisių konvencija apima ne tik juridinius, bet ir moralinius standartus (Jonynienė, 2005).

Suaugusieji naudoja įvairias vaiko elgesio korekcijos priemones. Auklėjant vaikus ypač dažnai

taikomos fizinės bausmės, nes tėvai neturi laiko bendrauti su vaiku. Suaugusieji neišaiškina vaikui, kaip jis turėtų pasielgti susiklosčiusioje situacijoje, o vis dažniau naudoja fizines bausmes. Kitoms auklėjimo priemonėms reikia laiko ir pastangų (Žukauskienė, 2001). Tėvai fizinę bausmę laiko efektyviausia auklėjimo priemone, nes reikiamu momentu yra nutraukiamas klaidingas vaiko elgesys (Vaitkienė, 2001).

Fizinė bausmė apibrėžiama kaip fizinės jėgos panaudojimas, suteikiantis vaikui fizinį skausmą, bet fiziškai nežalojantis norint modifikuoti ar kon-

troliuoti tam tikrą vaiko elgesį (Straus, 1999). Atlikti tyrimai (Chamberlain, Patterson, 1995) rodo: net 61% tėvų mano, kad mušimas yra normali bausmė. Sunku nustatyti, ar dažnai tėvai taiko fizines bausmes, nes daugumai tėvų pliaukštelėjimas vaikams ar lengvas mušimas yra tiek įprastas, kad labai greitai pamiršamas ir net nepriskiriamas prie fizinių bausmių (Giles-Sims, Straus, 1995).

Visgi psichologai, pedagogai vis dažniau kalba, kad fizinės bausmės — netinkama elgesio korekcijos priemonė. Net jei vaikų fizinės bausmės nesukelia kūno sužalojimo, jos akivaizdžiai rodo, kad vaikai yra žemesni už suaugusiuosius ir jų nederą gerbti, todėl leidžiama vartoti jėgą prieš silpnesnius (Gilligan, 2002). Tyrimai patvirtina teiginį ir išvada, kad suaugusiųjų žiaurumo, agresyvumo apraiškos — tai smurto, prievartos pasekmės, susiformavusios jų sąmonėje ir psichikoje dar vaikystėje (Šatas, 1999). Vaikai, kopijuodami tėvų elgesį, darosi agresyvesni, piktesni, nepasitikintys savimi. Daugelis mokslininkų pritaria nuomonei, kad fizinių bausmių pastovus naudojimas ateityje išprovokuoja agresyvų elgesį (Cole M., Cole S. R., 1996), nuslopina kaltės jausmą (Campbell, 1999). Fizinė bausmė nekeičia vaiko elgesio, o tik trumpam sutramdo vaiką, tačiau po kurio laiko jo neleistinas elgesys vėl pasikartoja (Perecas et al., 1990).

Nepaisant to, kokio amžiaus tarpsniais tėvai taiko fizines bausmes, jos visuomet sukelia neigiamus padarinius ir nubaustajam pateikia atitinkamą elgesio modelį (Valickas, 1993).

Atlikti tyrimai tik patvirtina neigiamus fizinių bausmių padarinius: net tik kartais bausti vaikai skiriasi nuo visiškai nepatyrusių fizinių bausmių asocialesniu elgesiu tiek vaikystėje, tiek suaugus (Grogan-Kaylor, 2004; Slade, Wissow, 2004).

Tyrimų duomenys rodo, kad fizinių bausmių problema aktuali ir užsienyje, ir Lietuvoje. Didžiojoje Britanijoje per mėnesį savo sūnus fizinėmis bausmėmis baudė 46,4% motinų ir 40,7% tėvų, dukras — 33,1% motinų ir 30,6% tėvų (Nobes, Smith, 1999); JAV 89% tėvų mušė savo vaikus iki trejų metų, o maždaug trečdalis jų taip „auklėjo“ savo vaikus tol, kol jiems sukako 15—17 metų; Australijoje motinos mušė 81% berniukų ir 74% mergaičių, tėvai — 76% berniukų ir 63% mergaičių; Airijoje net 86% suaugusiųjų vaikystėje buvo bausti fizinėmis bausmėmis (Šatas, 1999). Lietuvoje šią problemą 1995 m. nagrinėjo VU sutrikusio vystymosi vaikų centras (*Smurtas prieš vaikus*, 1997), 1996 m. psichologė L. Bulotaitė (1996). 1998 m. organizacija „Gelbėkit vaikus“, vykdydama progra-

mą prieš vaikų patiriamą smurtą, surengė dvi socialines apklausas, kurias atliko Viešosios nuomonės ir rinkos tyrimo centras „Vilmorus“ (1999).

Tyrimu keliame **problemą klausimą**: ar fizinė bausmė yra pozityvi elgesio korekcijos priemonė?

Tyrimo tikslas: suaugusiųjų požiūrio į fizinės bausmės, kaip į pedagoginę elgesio korekcijos priemonę, tyrimas.

Fizinių bausmių taikymas vaiko negatyvaus elgesio korekcijai, fizinių bausmių taikymo priežastys ir pasekmės — aktuali mokslinių tyrimų, praktinių diskusijų tema tiek užsienyje, tiek Lietuvoje.

TIRIAMIEJI IR TYRIMO METODIKA

Tiriamieji. Ištirta 100 respondentų imtis (50 moterų ir 50 vyrų), sudaryta patogiū būdu. 64% respondentų turi nepilnamečių vaikų, 36% vaikai suaugę. Tyrimui buvo parenkami greta esantys asmenys, kuriuos lengva rasti (Kardelis, 2002).

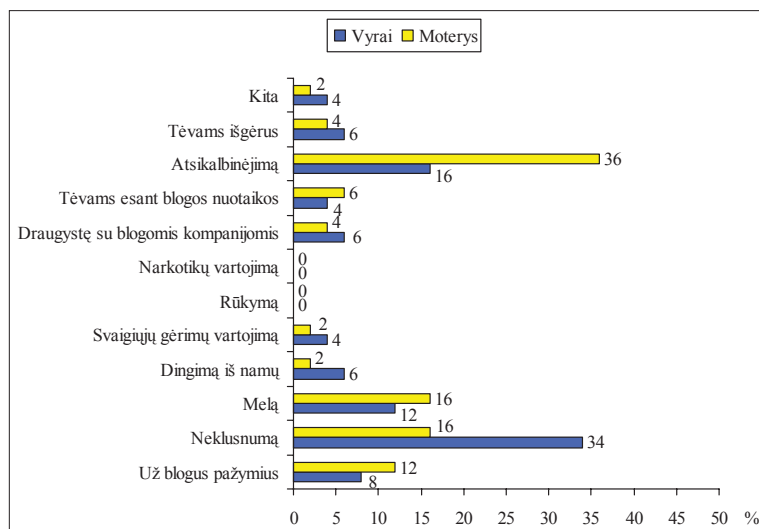
Tyrimo metodai. Remdamiesi viešosios nuomonės ir rinkos tyrimo centro „Vilmorus“ gyventojų apklausos metodika, sudarėme anketą vaikų patiriamam smurtui tirti (1999). Klausimyne buvo pateikti klausimai ir galimi atsakymų variantai apie tai, kaip dažnai tėvai taiko fizinės bausmės savo vaikams, kaip suaugusieji vertina fizinių bausmių veiksmingumą, ar patys buvo baudžiami vaikystėje, kokios yra jų nuostatos dėl fizinių bausmių.

Statistinė analizė. Tyrimo medžiaga analizuota taikant matematinės statistikos metodus. Gautų rezultatų skirtumo patikimumas buvo apskaičiuojamas pagal *chi* kvadrato (χ^2) kriterijų, kuris naudojamas hipotezėms apie kintamojo skirstinį populiacijoje tikrinti. Pasirinktas patikimumo lygmuo $\alpha = 0,05$. Rezultatų skirtumas laikytas reikšmingu, kai $p < 0,05$.

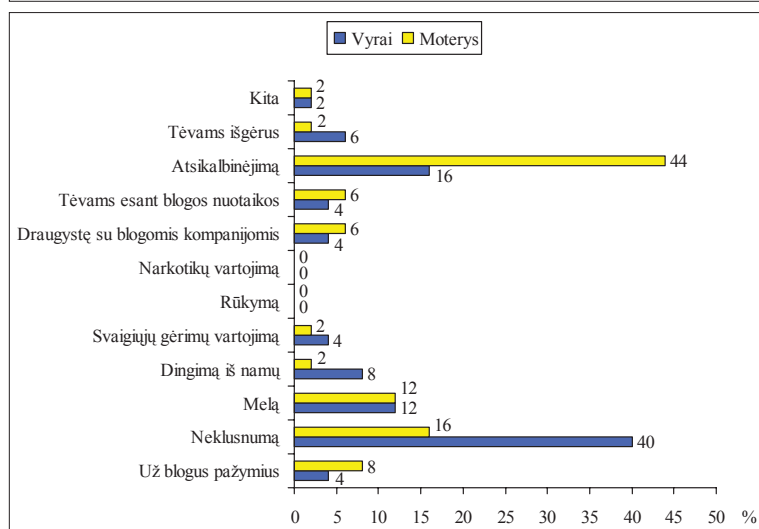
REZULTATAI

Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad fizinės bausmės, kaip elgesio korekcijos priemonė, kartais naudoja dauguma suaugusiųjų. 12% vyrų ir 20% moterų fizinės bausmės naudoja dažnai, 40% vyrų ir 58% moterų — retai. Taikant χ^2 kriterijų nustatyta, kad vyrų ir moterų atsakymai į klausimą „Ar dažnai naudojate fizinę bausmę?“ statistiškai patikimai skiriasi ($\chi^2(2) = 7,48$; $p < 0,05$): vyrai nurodė, kad fizinę bausmę jie naudoja rečiau nei moterys.

Vaikystėje 18% vyrų ir 14% moterų gaudavo į kailį dažnai, 38% vyrų ir 62% moterų — kartais. Taikant χ^2 kriterijų nustatyta, kad vyrų ir moterų

1 pav. Respondentų fizinių bausmių patyrimo priežastys vaikystėje

2 pav. Respondentų fizinių bausmių taikymo priežastys savo vaikams

atsakymai į klausimą „Ar dažnai patirdavote fizinę bausmę vaikystėje?“ statistiškai patikimai skiriasi ($\chi^2(2) = 6,07$; $p < 0,05$): moterys nurodė, kad fizinę bausmę jos patirdavo dažniau nei vyrai.

Paaiškėjo, kad respondentus dažniausiai mušė ranka arba diržu. Respondentus vaikystėje tėvai žiauriai nemušė nė karto, tačiau dažnai diržu gaudavo 4% moterų ir 2% vyrų. Ranka dažnai buvo mušami 10% moterų bei 16% vyrų. Dažniausiai bausmės buvo naudojamos retai. 40% moterų ir 30% vyrų nurodė, kad juos tėvai mušė keletą kartų ranka, 20% moterų ir 6% vyrų — kad gavo keletą kartų diržu.

Dabar respondentai savo vaikus baudžia taip pat ranka arba diržu. Nė vienas respondentas nenurodė, kad savo vaikus muša labai žiauriai. 48% moterų ir 34% vyrų keletą kartų mušė savo vaikus ranka, o 10% moterų ir 4% vyrų — diržu. Dažnai muša ranka 16% moterų ir 10% vyrų. 2% moterų ir tiek pat vyrų dažnai į rankas savo atžaloms auklėti paima diržą.

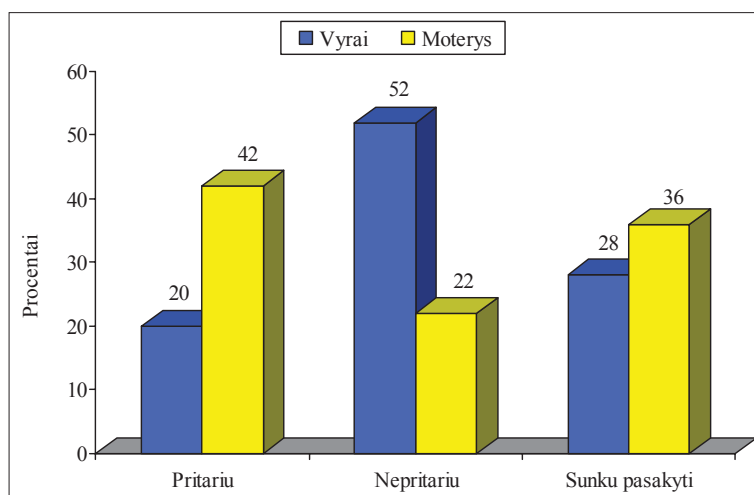
Į klausimą, už ką baudė tėvai vaikystėje fizinėmis bausmėmis, respondentai nurodė dvi pagrindines

priežastis: neklusnumą — 34% vyrų ir 16% moterų, atsikalbinėjimą — 36% moterų ir 16% vyrų. Taikant χ^2 kriterijų nustatyta, kad vyrų ir moterų atsakymai į klausimą „Už ką baudė tėvai vaikystėje fizinėmis bausmėmis?“ statistiškai patikimai skiriasi ($\chi^2(2) = 14,52$; $p < 0,05$): vyrai nurodė fizinę bausmę už neklusnumą taikantys dažniau nei moterys, moterys — už atsikalbinėjimą dažniau nei vyrai. Kitos priežastys nurodytos 1 paveiksle.

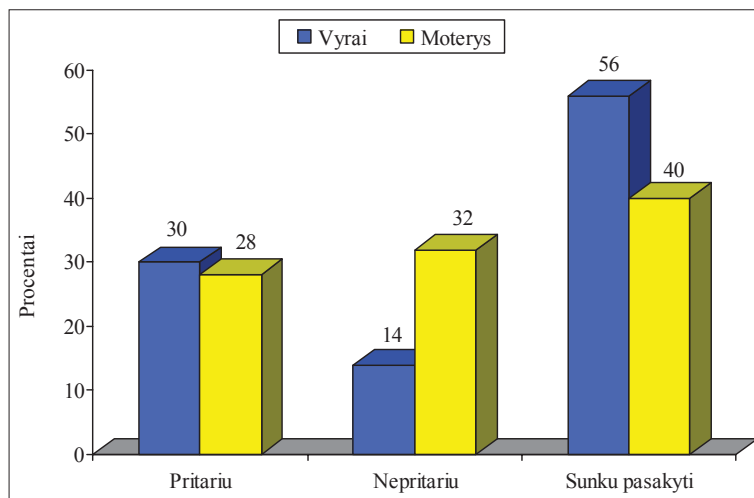
Respondentai į klausimą, už ką baudžia savo vaikus fizinėmis bausmėmis, išskyrė dvi priežastis: didesnė dalis vyrų (40%) negu moterų (16%) paminėjo, kad baudžia už neklusnumą, bet didesnė dalis moterų (44%) nei vyrų (16%) statistiškai patikimai ($\chi^2(2) = 10,22$; $p < 0,01$) nurodė — už atsikalbinėjimą. Kitos priežastys pateiktos 2 paveikslėlyje.

Pateikus klausimą „Ar pritartumėte nuomonei, kad fizinės bausmės padėjo jums suprasti, kad elgėtės blogai?“, beveik trečdalis respondentų (36% vyrų ir 36% moterų) atsakė — nepadėjo. 44% vyrų ir 28% moterų teigė, kad padėjo, 36% moterų ir 20% vyrų — kartais padėjo.

3 pav. Respondentų požiūris į fizinių bausmių, kaip auklėjimo priemonės, būtinumą

4 pav. Respondentų nuostatos į fizinių bausmių uždraudimą įstatymu

Nustatyta, kad po patirtos fizinės bausmės daugiausia vyrų pyko (36%), maištavo (25%), jautėsi ižeisti (18%), moterys labiausiai jautėsi ižeistos (34%), pyko (21%), verkė (18%). Tik 3% moterų ir 4% vyrų teigė, kad jie buvo nusipelnę fizinės bausmės. Net 13% moterų ir 11% vyrų mano neprasikaltę taip, kad prieš juos būtų panaudota fizinė bausmė.

Didesnė dalis respondentų mano, kad fizinės bausmės padeda tapti geresniu žmogumi (taip nurodė 58% vyrų ir 48% moterų). Beveik penktadalis respondentų (18% vyrų ir 24% moterų) teigė, kad fizinės bausmės nepadeda tapti geresniu žmogumi.

Respondentų požiūris į fizinių bausmių, kaip auklėjimo priemonės, būtinumą matyti 3 paveikslėlyje. Taikant χ^2 kriterijų nustatyta, kad vyrų ir moterų atsakymai į klausimą „Ar pritartumėte nuomonei, kad fizinė bausmė yra būtina auklėjimo priemonė?“ statistiškai patikimai skiriasi ($\chi^2(2) = 10,48$; $p < 0,01$): vyrų daugiau nei moterų nurodė, kad fizinė bausmė yra būtina auklėjimo priemonė.

Nustatyta, kad didžioji dalis vyrų ir moterų nežino, ar verta fizinės bausmės uždrausti įstatymu (4 pav.).

REZULTATŲ APTARIMAS

Vaikų mušimas — gana įprastas reiškinys Lietuvoje. Pedagoogo J. Geniušo nuomone, apie 80% tėvų vis dar muša vaikus (Vaitkienė, 2001). Atliktas tyrimas patvirtino, kad dauguma respondentų naudoja fizinės bausmės kaip vaikų elgesio korekcijos priemonę. Beveik pusė apklaustųjų jas naudoja retai, 16% dažnai ir beveik trečdalis jų nenaudoja.

Smurtas prieš vaikus, įprotis mušti juos ranka, diržu, rykšte — nuo seno plačiai paplitęs reiškinys (Vaitkienė, 2001). Tyrimas patvirtino, kad respondentus tėvai dažniausiai baudavo diržu ir ranka, o dabar suaugusieji savo vaikus dažniausiai „auklėja“ taip pat diržu ir ranka.

Pamėgdžijant savo tėvus, agresyvus elgesys gali būti perduodamas iš kartos į kartą (Valickas, 1993). Tėvai, patyrę fizinės bausmės vaikystėje, pateisina savo tėvų elgesį, ir tai tik didina tikimybę, kad ir jie patys baus savo vaikus už neklusnų elgesį: „Jeigu mane tėvai baudė mušdami už neklusnumą ir aš tapau normaliu žmogumi, tai kodėl turėčiau nemušti savo vaiko, kai jis neklusau?“

(Jusienė, 2006). Daugelis tėvų muša vaikus, „nes kažkada vaikystėje juos pačius mušė ir žemino, jie patys kažkada patyrė didelių nuoskaudų“ (Gurtler, 2002). Pusė tirtųjų nurodė, kad vaikystėje patirdavo fizinę bausmę retai, 16% dažnai ir tik trečdalis fizinių bausmių nepatyrė.

Pagrindinės fizinių bausmių priežastys: suaugusieji griebiasi fizinių bausmių norėdami išlieti savo pyktį, nevirti, bejėgiškumą, kilusį iš kitur; siekdami pakeisti vaiko elgesį; nemokėdami komunikuoti savo jausmais, paradoksaliai reikšdami vaikui savo meilę ar globą; apskritai nerasdami kitų priemonių artumui pasiekti (Laurinaitis, 1996). D. Pūras mano, kad fizinių bausmių priežastis yra skurdas, nes jis gimdo nevirtį pažeminimą, pyktį. Dalis tėvų naudoja fizines bausmes, nes nežino kitokių drausminimo būdų, nežino, kaip kontroliuoti vaiką, nustatyti jo elgesio ribas nenaudojant prievartos (Tamošiūnienė, 1999; Civinskas ir kt., 2006). Sunkus vaiko temperamentas, raidos sutrikimai arba kitos jau esančios elgesio problemos gali nulemti tai, kad tėvai griebiasi fizinių bausmių ugdydami tokius vaikus (Culp et al., 1999; Mathoney et al., 2000). Tyrimo metu respondentai nurodė, kad vaikystėje jie dažniausiai buvo baudžiami už neklusumą, atsikalbinėjimą, melą. Dabar jie fizines bausmes taip pat dažniausiai taiko už neklusumą, atsikalbinėjimą.

Fizinės bausmės nepakeičia vaiko elgesio, o tik trumpam sutramdo vaiką, tačiau po kurio laiko neleistinas elgesys vėl pasikartoja (Perecas ir kt., 1990). Dauguma respondentų įsitikinę: fizinės bausmės padeda arba kartais padeda suprasti, kad buvo pasielgta blogai ir tik trečdalis mano priešingai.

Visos bausmės yra žalingos, nes jos sukelia įvairių kančių, išgyvenimų, sumažina žmogaus laimės pojūtį ir nustato vaiką prieš auklėjimą, gimdo blogus santykius tarp tėvų ir vaikų, kartais skatina ir stiprina vaiko norą dar daugiau nusizengti (Bajoriūnas, 1997). Amerikiečių psichoterapeutas R. Sneideris išskiria dvi pagrindines fizinių bausmių pasekmes: fizinį skausmą ir pažeistą vaiko psichiką, nes jis jaučiasi pažemintas, kyla keršto ir baimės jausmas. Mušimas išprovokuoja vaiko apsimetinėjimą, pagiežą, bailumą ir veidmainiavimą, pataikavimą, melą, o visa tai slopina vaiko sąžinės raidą (Miškinis, 2003). Fizinių bausmių naudojimas vaikus moko, kad smurtinis, agresyvus elgesys yra priimtinas, norint užsitarnauti kitų pagarbą ir pelnyti autoritetą (*Vaikų linija*). Nors kai kurie tyrėjai, remdamiesi tyrimų rezultatais, teigia, kad jokios žalos nėra, jeigu fizinės bausmės taikomos retai, o tėvai yra vaiką mylintys ir rūpestingi (Baumrind et

al., 2002). Respondentai nurodė, kad patyrę fizinę bausmę dažniausiai pyko, jautėsi izeisti.

Tarp pedagogų, psichologų vyrauja keli požiūriai į fizines bausmes: vieni (J. Dobson) teigia, kad fizinės bausmės yra gera auklėjimo priemonė, kiti (Perecas ir kt., 1990; Valickas, 1993; Cole M., Cole S. R., 1996; Geniušas, 1996) griežtai nusiteikę prieš fizinių bausmių naudojimą auklėjimo procese, tretieji (Campbell, 1999) blogiausiu atveju auklėjant vaikus neatmeta ir fizinių bausmių, ketvirtieji (Peters, 1999) mano, kad vaikus drausminti reikia atsižvelgiant į jų amžių, galimybes ir būdą. Tyrimo rezultatai parodė, kad dauguma respondentų pritaria R. Campbell nuomonei ir mano, jog fizinė bausmė padeda tapti geresniu žmogumi, ir tik penktadalis mano priešingai. Paašškėjo, kad daugiau vyrų negu moterų (atitinkamai 58% ir 48%) galvoja, kad fizinės bausmės turi teigiamos įtakos.

Daugiau respondentų (22% moterų ir 52% vyrų) nepritaria nuomonei, kad fizinės bausmės yra būtina auklėjimo priemonė, tačiau beveik trečdalis (20% vyrų ir 42 moterų) mano priešingai.

Švedija pirmoji 1979 m. paskelbė, kad „vaikas neturi patirti jokios fizinės bausmės ar kitokio žeminančio ar žalojančio elgesio“ (Durrant, 2003). Netrukus šios valstybės pavyzdžiu pasekė kitos šalys: Suomija, Danija, Norvegija, vėliau Austrija, Belgija, Danija, Islandija, Italija, Izraelis, Kipras, Kroatija, Latvija, Vokietija (Freeman, 1999; Durrant, 2003; Kadzin, Benjet, 2003). 2006 m. Monake vykusioje konferencijoje „Kuriamė Europą vaikams ir su vaikais“, apskritojo stalo diskusijos dėl „Europos laisvos nuo fizinių bausmių“ metu buvo pastebėta, kad visos šalys turi uždrausti (ir fizines, ir psichologines) visose institucijose ir vietose, kur gyvena vaikai. Konferencijoje paminėta, kad tik trečdalis šalių narių jau uždraudusios fizines bausmes savo šalyse (*Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga*, 2006). Lietuva nuo 1992 metų yra juridškai įsipareigojusi saugoti vaikus nuo smurto, tačiau fizinės bausmės nėra uždraustos. Fizinių bausmių uždraudimui įstatymu prieštarauja beveik ketvirtadalis tirtųjų. Be abejo, retas respondentas susimąstė, kad priimtasis įstatymas gintų labiausiai skriaudžiamus vaikus ir padidintų suaugusiųjų atsakomybę už elgesį su vaikais. Suaugusieji būtų priversti domėtis ir ieškoti kitokių auklėjimo metodų. Tėvai, spręsdami problemas, daugiau bendradarbiautų su mokyklų pedagogais, dažniau kreiptųsi kvalifikuotos pagalbos į Saugaus vaiko centrą (*Saugaus vaiko centras*), Paramos vaikams centrą (*Paramos vaikams centras*) Pedagogines-psichologines tar-

nybas (*Pedagoginis psichologinis centras*). Be to, toks įstatymas padrašintų vaikus ir tėvus kurti bei palaikyti naują vertybių sistemą.

IŠVADOS

Nustatyta, kad fizinės bausmės kaip tinkamą vaikų elgesio korekcijos priemonę pripažįsta dauguma suaugusiųjų (52% vyrų ir 78% moterų). Pastaruoju metu pastebima tendencija, kad fizinė bausmė vaikams, kaip elgesio korekcijos priemonė, pasirenkama rečiau. Bausmės tėvai dažniausiai naudoja kartais.

Didžiausi prasižengimai, už kuriuos vaikai buvo baudžiami fizine bausme, — neklusnumas,

atsikalbinėjimas, melas, blogi pažymiai ir prasta tėvų nuotaika. Dabar suaugusieji fizinės bausmės, kaip elgesio korekcijos priemonę, naudoja taip pat už neklusnumą ir atsikalbinėjimą.

Trečdalis respondentų teigė, kad fizinės bausmės nepadėjo suprasti, jog buvo elgtasi blogai, penktadalis — kad nepadeda tapti geresniu žmogumi. 37% nepritaria nuomonei, kad fizinės bausmės yra būtina auklėjimo priemonė.

Beveik ketvirtadalis respondentų (14% vyrų ir 32% moterų) mano, kad fizinių bausmių nereikia uždrausti įstatymu, beveik trečdalis (30% vyrų ir 28% moterų) mano priešingai, didžioji dalis apklaustųjų neapsisprendė.

LITERATŪRA

- Bajoriūnas, Z. (1997). *Šeimos edukologija*. Vilnius: Jošara.
- Baumrind, D., Larzelere, R. E., Cowan, P. A. (2002). Ordinary physical punishment: Is it harmful? *Psychological Bulletin*, Vol. 128, 4, 580—589.
- Bulotaitė, L. (1996). *Alkoholizmu sergančiųjų šeimų vaikai. Vaikų fizinė ir seksualinė prievarta*. Kaunas.
- Campbell, R. (1999). *Kaip iš tikrųjų mylėti savo vaiką*. Kaunas.
- Campbell, R. (2000). *Vaikai pavojuje. Kaip padėti vaikui nugalėti pyktį*. Kaunas.
- Chamberlain, P., Patterson, G. R. (1995). Discipline and child compliance in parenting. *Handbook of Parenting*, Vol. 4, 205—227.
- Civinskas, R., Levickaitė, V., Tamutienė, I. (2006). *Vengiančių lankyti mokyklą vaikų problemos ir poreikiai*. Vilnius: Garnelis.
- Cole, M., Cole, S. R. (1996). *Development of Children*. New York: N. H. Freeman and company.
- Culp, R. E., MacDonald Culp, A., Dengler, B., Maisano, P. S. (1999). First-time young mothers living in rural communities use corporal punishment with their toddlers. *Journal of Community Psychology*, Vol. 27, 4, 503—509.
- Durrant, J. E. (2003). Legal reform and attitudes toward physical punishment in Sweden. *The International Journal of Children's Rights*, Vol. 11, 147—173.
- Freeman, M. (1999). Children are unbeatable. *Children and Society*, Vol. 13, 130—141.
- Geniušas, J. (1996). *Ar galima mušti vaikus?* Rinktiniai pedagoginiai raštai. Kaunas.
- Giles-Sims, J., Straus, M. A. (1995). Child, maternal, and family characteristics associated with spanking. *Family Relations*, Vol. 44, 170—186.
- Gilligan, J. (2002). *Smurto prevencija*. Vilnius: Eugrimas.
- Grogan-Kaylor, A. (2004). The effect of corporal punishment on antisocial behavior in children. *Social Work Research*, Vol. 28, 3, 153—162.
- Gurtler, H. (2002). *Strafen und Folgen*. Berlin: Verlag Urania.
- Jonynienė, Ž. (2005). Vaiko teisių įgyvendinimo Lietuvoje aktualijos. *Acta Paedagogica Vilnensis: mokslo darbai*, 15, 129—142.
- Jusienė, R. (2006). Fizinių bausmių taikymas šeimoje ugdomant vaikus: tėvų požiūris ir galimos priežastys. *Socialinis darbas*, 5 (1), 63—71.
- Kadzin, A. E., Benjet, C. (2003). Spanking children: Evidence and issues. *Current Directions in Psychological Science*, Vol. 12, 3, 99—103.
- Kardelis, K. (2002). Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Kaunas: Judex.
- Laurinaitis, E. (1996). *Prievarta kaip egzistencijos problema. Vaikų fizinė ir seksualinė prievarta*. Vilnius.
- Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga*. (2006). Prieiga per internetą: <http://vaikams.lrs.lt/informaciniai2006/Monakas-04-04.htm>
- Mathoney, A., Donnelly, W. O., Lewis, T., Maynard, C. (2000). Mother and father self-reports of corporal punishment and severe physical aggression toward clinic-referred youth. *Journal of Clinical Child Psychology*, Vol. 29, 2, 266—281.
- Miškinis, K. (2003). *Šeima žmogaus gyvenime*. Kaunas: Aušra.
- Nobes, G., Smith, M. (1999). Physical punishment by mothers and fathers in British Homes. *Journal of Interpersonal*, Vol. 8, 16.
- Paramos vaikams centras*. Prieiga per internetą: <http://www.pvc.lt/main.php?id=5&idd=5&lan=lt> versija
- Pedagoginis psichologinis centras*. Prieiga per internetą: www.pprc.lt/ktp/archyvas/2000-2001/Svcentrai_2001/22_pedag.htm
- Perecas, M., Minzel, B., Vimeris, H. (1990). Ką turėtų žinoti tėvai. Kaunas.
- Peters, R. (1999). *Nebijokite drausminti vaikų*. Vilnius: Tyto alba.
- Saugaus vaiko centras*. Prieiga per internetą: www.saugus-vaikas.lt/programos.html
- Slade, E. P., Wissow, L. S. (2004). Spanking in early childhood and later behavior problems: A prospective study of infants and young toddlers. *Pediatrics*, Vol. 113, 5, 1321—1330.
- Smurtas prieš vaikus. Smurtas prieš moteris ir vaikus Lietuvoje*. (1997). Vilnius.

Straus, M. A. (1999). Is it time to ban corporal punishment of children? *Canadian Medical Association Journal*, Vol. 161, 821—829.

Šatas, J. (1999). Teisinės užkardos fizinėms bausmėms, taikomos vaikams šeimoje ir visuomenėje. Ar teisus stipresnis? *Smurto prieš vaikus apžvalga Lietuvoje*. Vilnius.

Tamošiūnienė, R. (1999). *Vaičių nusikaltimai ir bausmės. Ar teisus stipresnis?* Vilnius.

Vaičių linija. Prieiga per internetą: <http://www.vaikulinija.lt/index.php/nustok/patycios/priezastys/>

Vaitkienė, I. (2001). Fizinės bausmės Lietuviškoje šeimoje — tradicinis auklėjimo būdas. *Smurtas prieš vaiką*

šeimoje ir visuomenėje. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla.

Valickas, G. (1993). *Neigiami vertinimai, bausmės ir asmenybės formavimasis: Lietuvos švietimo reformos gairės*. Vilnius.

Waterston, T. (2000). Giving guidance on child discipline. *British Medical Journal*, 1, 261—262.

Žukauskienė, R. (2001). *Kodėl vaikai neklauso*. Vilnius: LR ŠMM.

Снайдер, Р. (1994). Отказаться от репрессивного стиля воспитания. *Семья и школа*, 6, 14—15.

ADULTS' ATTITUDE TOWARDS CORPORAL PUNISHMENTS AS A PEDAGOGICAL MEANS CORRECTING BEHAVIOUR

Daiva Majauskienė, Jolanta Paulauskienė

Lithuanian Academy of Physical Education, Kaunas, Lithuania

ABSTRACT

Adults have a lot of means to correct negative behaviour of a child. They can explain to the child patiently why his actions are wrong and what kind of behaviour they expect from their child or use various punishments without comments. In this study we will only deal with the discussion about corporal punishments because there is no unanimous opinion of scientists about the consequences of these punishments concerning the development of the child's personality while adults use them especially often to correct the child's behaviour.

The purpose of the study was to analyze adults' attitudes towards corporal punishments as pedagogical means correcting behaviour.

100 respondents (50 men and 50 women) were questioned. The sample was selected in a convenient way. We made up a questionnaire on the basis of the methodology used by the public opinion research centre and the market research centre "VILMORUS" to ask the inhabitants about violence against children (1999). The findings were processed applying methods of mathematical statistics. Reliability of the difference between the results obtained was estimated according to the criterion of the chi square (χ^2) which is used for checking hypotheses about distribution of variables in the population. The reliability level chosen is $\alpha = 0.05$. The difference between the results was supposed to be meaningful if $p < 0.05$.

It was established that most parents used corporal punishments (52% of fathers and 78% of mothers respectively) ($p < 0.05$). We found that women had suffered from corporal punishments in their childhood more often than men. The tendency was noticed that corporal punishments as a means for the correction of the children's behaviour were chosen not so often at present. The respondents were punished by their parents in the childhood for disobedience, runaround, disappearance from home, lies. The main reasons why the respondents punished their children — runaround, disobedience, lies, poor marks, parents' bad mood. Almost one half of the respondents (58% of men and 48% of women) thought that corporal punishments helped to become a better person. 52% of men and 22% of women disagreed that corporal punishments were necessary in education. Only one third of the respondents (30% of men and 28% of women) thought that corporal punishments should be forbidden by the law.

Keywords: correction of the behaviour, corporal punishment, reasons for using corporal punishments, consequences of corporal punishments.

Gauta 2007 m. birželio 11 d.
Received on June 11, 2007

Priimta 2007 m. rugsėjo 19 d.
Accepted on September 19, 2007

Daiva Majauskienė
Lietuvos kūno kultūros akademija
(Lithuanian Academy of Physical Education)
Sporto g. 6, LT-44221 Kaunas
Lietuva (Lithuania)
Tel +370 4635055
E-mail d.majauskiene@lkka.lt